

บทที่ 3

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวโรเจอร์ส ต่อการยอมรับภาพลักษณ์ของตนเองในบุคคลที่สูญเสียแขนขา โดยมีสมมติฐาน ดังนี้

1. หลังการทดลองบุคคลที่สูญเสียแขนขาที่ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวโรเจอร์ส จะมีคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์สูงกว่าก่อนได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยา
2. หลังการทดลองบุคคลที่สูญเสียแขนขาที่ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวโรเจอร์สจะมีคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์สูงกว่าบุคคลที่สูญเสียแขนขาที่ไม่ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยา

ผลของการวิเคราะห์คะแนนที่ได้จากแบบวัดการยอมรับภาพลักษณ์ของบุคคลที่สูญเสียแขนขาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนและหลังการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวโรเจอร์ส ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์ของบุคคลที่สูญเสียแขนขาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลองด้วยการทดสอบค่าที

คะแนนการยอมรับภาพลักษณ์	กลุ่มทดลอง (N = 8)		กลุ่มควบคุม (N = 8)		การทดสอบค่าที (t - test)
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	
ด้านโครงสร้างและลักษณะภายนอกของร่างกายที่ปรากฏ	24.50	5.10	26.25	3.58	0.75
ด้านความสามารถและสมรรถภาพในการทำหน้าที่ของร่างกาย	24.25	5.60	23.0	3.42	0.54
ด้านการรับรู้ร่างกายของตนจากปฏิกิริยาของบุคคลอื่น	37.88	4.16	39.25	2.61	0.79
รวมทั้งฉบับ	86.63	5.18	88.50	5.83	0.68

* $p < .01$ ($t_{0.14} = 2.98$ ทดสอบ 2 ทาง)

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบค่าที (t - test) ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์ของบุคคลที่สูญเสียแขนขา ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลองไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์ของบุคคลที่สูญเสียแขนขา ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง ใน 3 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างและลักษณะภายนอกของร่างกายที่ปรากฏ ด้านความสามารถและสมรรถภาพในการทำหน้าที่ของร่างกาย และด้านการรับรู้ร่างกายของตนจากปฏิกิริยาของบุคคลอื่น ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้ง 3 ด้าน

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์ของบุคคลที่สูญเสียแขนขา ของกลุ่มทดลองในระยะก่อนและหลังการทดลองด้วยการทดสอบค่าที

คะแนนการยอมรับภาพลักษณ์	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		การทดสอบค่าที (t - test)
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	
ด้านโครงสร้างและลักษณะภายนอก ของร่างกายที่ปรากฏ	24.50	5.09	34.25	3.88	4.27**
ด้านความสามารถและสมรรถภาพ ในการทำหน้าที่ของร่างกาย	25.25	5.60	30.75	3.62	2.44*
ด้านการรับรู้ร่างกายของตนจาก ปฏิกิริยาของบุคคลอื่น	37.88	4.15	48.50	3.02	5.41**
รวมทั้งฉบับ	86.63	5.18	113.50	8.69	6.02**

** $p < .01$ ($t_{0.17} = 2.99$ ทดสอบทางเดียว)

* $p < .05$ ($t_{0.17} = 1.90$ ทดสอบทางเดียว)

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบค่าที (t - test) ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์ของบุคคลที่สูญเสียแขนขา ของกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นในระยะหลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์ของบุคคลที่สูญเสียแขนขาของกลุ่มทดลองในระยะก่อนและหลังการทดลองใน 3 ด้าน พบว่า ด้านโครงสร้างและลักษณะภายนอกของร่างกายที่ปรากฏ ด้านการรับรู้ร่างกายของตนจากปฏิกิริยาของบุคคลอื่น ปรากฏว่าเพิ่มขึ้นในระยะหลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านความสามารถและสมรรถภาพในการทำหน้าที่ของร่างกาย ปรากฏว่าเพิ่มขึ้นในระยะหลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์ ของบุคคลที่สูญเสียแขนขา ของกลุ่มควบคุมในระยะก่อนและหลังการทดลอง ด้วยการทดสอบค่าที

คะแนนการยอมรับภาพลักษณ์	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		การทดสอบค่าที (t - test)
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	
ด้านโครงสร้างและลักษณะภายนอก ของร่างกายที่ปรากฏ	26.25	3.58	26.88	3.31	0.52
ด้านความสามารถและสมรรถภาพ ในการทำหน้าที่ของร่างกาย	23.00	3.42	22.38	1.99	0.41
ด้านการรับรู้ร่างกายของตนจาก ปฏิกิริยาของบุคคลอื่น	39.25	2.61	39.88	4.99	0.32
รวมทั้งฉบับ	88.50	5.83	89.13	7.20	0.34

* $p < .01$ ($t_{017} = 2.99$ ทดสอบทางเดียว)

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบค่าที (t - test) ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์ของบุคคลที่สูญเสียแขนขา ของกลุ่มควบคุมในระยะก่อนและหลังการทดลองไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์ของบุคคลที่สูญเสียแขนขา ของกลุ่มควบคุมในระยะก่อนและหลังการทดลองใน 3 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างและลักษณะภายนอกของร่างกายที่ปรากฏ ด้านความสามารถและสมรรถภาพในการทำหน้าที่ของร่างกาย และด้านการรับรู้ร่างกายของตนจากปฏิกิริยาของบุคคลอื่น ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้ง 3 ด้าน

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์ ของบุคคลที่สูญเสียแขนขาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะหลังการทดลองด้วยการทดสอบค่าที

คะแนนการยอมรับภาพลักษณ์	กลุ่มทดลอง (N = 8)		กลุ่มควบคุม (N = 8)		การทดสอบค่าที (t - test)
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	
ด้านโครงสร้างและลักษณะภายนอก ของร่างกายที่ปรากฏ	34.25	3.88	26.88	3.31	4.09*
ด้านความสามารถและสมรรถภาพ ในการทำหน้าที่ของร่างกาย	30.75	3.62	22.38	1.99	5.74*
ด้านการรับรู้ร่างกายของตนจาก ปฏิกิริยาของบุคคลอื่น	48.50	3.02	39.88	4.99	4.18*
รวมทั้งฉบับ	113.50	8.69	89.13	7.20	6.11*

* $p < .01$ ($t_{0.14} = 2.62$ ทดสอบทางเดียว)

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบค่าที (t - test) ปรากฏว่า ในระยะหลังการทดลองค่าเฉลี่ยของคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์ของบุคคลที่สูญเสียแขนขาของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์ของบุคคลที่สูญเสียแขนขา ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะหลังการทดลอง ใน 3 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างและลักษณะภายนอกของร่างกายที่ปรากฏ ด้านความสามารถและสมรรถภาพในการทำหน้าที่ของร่างกาย และด้านการรับรู้ร่างกายของตนจากปฏิกิริยาของบุคคลอื่น ปรากฏว่าในระยะหลังการทดลองค่าเฉลี่ยของคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์ของบุคคลที่สูญเสียแขนขา ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้ง 3 ด้าน

สรุปการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4 พบว่า หลังการทดลองบุคคลที่สูญเสียแขนขาที่ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวโรเจอร์ส มีคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์สูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 6 พบว่า หลังการทดลองบุคคลที่สูญเสียแขนขาที่ได้รับการศึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวโรเจอร์ส มีคะแนนการยอมรับภาพลักษณ์สูงกว่าบุคคลที่สูญเสียแขนขาที่ไม่ได้รับการศึกษาเชิงจิตวิทยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อมูลกระบวนการกลุ่มตามแนวโรเจอร์ส

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลในการดำเนินกระบวนการกลุ่มซึ่งแสดงให้เห็นกระแสของการเคลื่อนที่ของการศึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนว โรเจอร์ส นำไปสู่การเรียนรู้และการพัฒนาการยอมรับภาพลักษณ์ของตนของสมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นบุคคลที่สูญเสียแขนขา กระแสของกลุ่มเคลื่อนไปในทิศทาง ดังต่อไปนี้

1. ภาวะคลุมเครือสับสน (Milling around)

เกิดขึ้นในตอนเริ่มต้นกลุ่ม เมื่อผู้นำกลุ่มกล่าวชี้แจงว่า “กลุ่มการศึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นกลุ่มที่สมาชิกกลุ่มทุกคนมีอิสระและมีส่วนในการร่วมรับผิดชอบและกำหนดทิศทางของกลุ่ม”“สังเกตว่าบรรยากาศของกลุ่มเงียบ เนื่องจากสมาชิกกลุ่มรู้สึกอึดอัด กังวลใจ สับสน และสงสัยว่ากลุ่มจะดำเนินไปอย่างไร และสมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์กันน้อยมาก ปฏิสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะสุภาพ ผิวเผิน ซึ่งในภาวะอึดอัด สับสนนี้ ได้มีสมาชิกบางคนเสนอแนะวิธีการต่างๆ เพื่อทำลายความเงียบและลดความอึดอัด กระบวนการกลุ่มในภาวะคลุมเครือสับสน มีดังต่อไปนี้

หลังจากที่ผู้นำกลุ่มกล่าวเปิดกลุ่มแล้ว สมาชิกทุกคนแนะนำตัวจนครบทุกคน หลังจากนั้นสมาชิกทุกคนเงียบและบางคนนั่งก้มหน้า จากนั้นสมาชิกบางคนเงยหน้ามาสบตากันแล้วก็หัวเราะสลับกับเงียบเป็นระยะ มีการพูดเกี้ยวกันที่จะเริ่มต้น ผู้นำกลุ่มเอื้อให้สมาชิกเล่าประสบการณ์ของตน มีสมาชิกคนหนึ่งชื่อชาติจึงตัดสินใจที่จะเริ่มพูดก่อน

ชาติ	: หมายถึงอดีตก่อนตัดขาหรือหลังตัดขาครับ
ผู้นำกลุ่ม	: ก็หลังจากที่เราถูกตัดขาแล้วนี่ว่า...
ชาติ	: ตั้งแต่อยู่โรงพยาบาลเลยหรือเปล่าครับ
เข้ม	: เอาตั้งแต่ตอนที่ตั้ง 2 ขาเลย
ไผ่	: ถูกตั้งเหมือนกันเหวอ ผมก็ถูกตั้ง นอนแผ่เลย (ทำท่าประกอบ)
สมาชิกกลุ่ม	: (หัวเราะ)

ชาติ	: เอาตอนไหนดี
ผู้นำกลุ่ม	: เอาตอนไหนก็ได้ค่ะที่ชาติพร้อมจะเล่าให้กลุ่มฟัง
ชาติ	: เพื่อนๆ อยากฟังตอนไหน
เข้ม	: เอาตอนที่เหลือขาเดียว

ผู้นำกลุ่มเอื้อให้บรรยากาศกลุ่มพร้อมสำหรับสมาชิกได้เริ่มต้นค้นหาตนเอง โดยการแสดงออกถึงการยอมรับประสบการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ และเอื้ออำนวยให้สมาชิกได้เล่าประสบการณ์ อันเนื่องมาจากการสูญเสียแขนขาด้วยการใส่ใจ เข้าใจและติดตามสิ่งที่สมาชิกกลุ่มเล่า สมาชิกกลุ่มรู้สึกมีความมั่นใจขึ้นและค่อยๆ เล่าเรื่องราวต่างๆ ไปที่เกิดในลักษณะที่เรียกว่า Cocktail party talk

2. ระยะการต่อต้านการเปิดเผยหรือการสำรวจตนเอง (Resistance to personal expression or exploration)

จากระยะที่ 1 หลังจากที่ผู้นำกลุ่มรับฟังสมาชิกด้วยการใส่ใจ เข้าใจ และยอมรับ สมาชิกเริ่มจะเล่าเรื่องราวของตนมากขึ้น แต่ยังลำบากใจที่จะเปิดเผยหรือสำรวจตนเอง สมาชิกยังแสดงออกถึงการไม่ชัดเจนในทิศทางของกลุ่ม สมาชิกมีการระมัดระวังตัว ไม่มั่นใจและลังเลใจว่าจะเล่าเรื่องของตนดีหรือไม่ เนื่องจากยังไม่ไว้วางใจกลุ่ม กลัวว่าการเปิดเผยตนเองอาจทำให้ผู้อื่นเห็นความไม่สมบูรณ์ของตน การพูดคุยส่วนใหญ่เป็นเรื่องนอกกลุ่ม มีการหลีกเลี่ยงการพูดคุยถึงเรื่องของตนเอง และเล่าเรื่องของตนเองอย่างผิวเผินไม่ได้สัมผัสกับความรู้สึกของตนในขณะที่เล่า บรรยากาศของกลุ่มโดยทั่วไปยังคงเงียบเป็นระยะ ดังจะเห็นได้จากการสนทนาของสมาชิกชื่อ "เข้ม" และกระบวนการกลุ่มในระยะการต่อต้านการเปิดเผยหรือสำรวจตนเอง มีดังต่อไปนี้

เข้ม	: ไม่รู้จะคุยเรื่องอะไรคุยไม่เก่ง ไม่รู้จะเริ่มจากตรงไหน
ไฉ่	: ถ้าพี่ๆ ตั้งหัวข้อมานะจะตอบให้เป็นชุดๆ เลย
เข้ม	: ไม่รู้จะเริ่มจากตรงไหน
ผู้นำกลุ่ม	: ค่ะ มันไม่รู้จะเริ่มจากตรงไหนนะเข้ม
ชาติ	: เอาเป็นหัวข้อตามที่พี่ๆ ให้ทำ
เม็ค	: ผมจำได้ข้อหนึ่ง เรื่องเพศตรงข้าม
ชาติ	: จำได้แม่นเลยนะข้อนี้
ผู้นำกลุ่ม	: ค่ะ เรื่องเพศตรงข้ามก็ได้

- เข้ม : เรื่องผู้หญิงเหรอกรับ ผมยังไม่อยากคิด
- ชาติ : ทำไมเหรอ มีปัญหาปรึกษาแม่คได้นี่
- จักร : ความรักเป็นสิ่งที่สวยงามนะ
- แม็ค : เอาไว้เป็นกำลังใจ
- ไผ่ : แต่บางครั้งก็ทำให้การเรียนเสีย อย่างที่แผนกก็ถูกย้ายแผนก 2 คนแล้ว คนหนึ่งไปอยู่คอมฯ อีกคนกำลังไปเย็บผ้า
- แม็ค : เราต้องรู้จักแบ่งเวลาสิไม่ใช่เอามาตีกันมั่วไปหมด
- ผู้นำกลุ่ม : ค่ะ เข้มยังไม่อยากคิดเรื่องผู้หญิงนะคะ แต่จักรกับแม็คก็บอกว่าความรัก เป็นสิ่งที่สวยงาม เอาไว้เป็นกำลังใจให้ตัวเองด้วยเข้มฟังแล้วเข้มคิดอย่างไรคะ
- เข้ม : ผมอยากตั้งใจเรียนให้จบก่อน พ่อแม่เขาอุทิศมาส่งมาเรียน ไม่อยากทำให้เขาผิดหวัง แล้วคนแถวบ้านก็เคยดูถูกผมไว้เยอะผมจะเอาชนะคำดูถูกของเขาให้ได้

จากตัวอย่างแสดงถึงความไม่ชัดเจนในทิศทางของกลุ่ม และแสดงให้เห็นว่าสมาชิกชื่อเข้ม ได้แสดงออกถึงความไม่มั่นใจและลังเลใจที่จะเล่าเรื่องของตน ด้วยการพูดว่า “ไม่รู้จะคุยเรื่องอะไรคุยไม่เก่ง ไม่รู้จะเริ่มจากตรงไหน” ซึ่งเข้มยังไม่แน่ใจว่ากลุ่มจะเป็นที่ไว้วางใจได้หรือไม่ ยังรู้สึกกลัว ๆ กลัว ๆ ที่จะเปิดเผยเรื่องราวของตนเอง ผู้นำกลุ่มจึงเอื้ออำนวยให้เข้มได้เปิดเผยตนเองมากขึ้น ด้วยท่าทีที่เป็นมิตรและยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น และจากการพูดคุยซักถามของเพื่อนสมาชิก ส่งผลให้เข้มเริ่มเปิดเผยประสบการณ์ของตนเองมากขึ้น

3. ระยะการพูดเกี่ยวกับความรู้สึกในอดีต (Description of past feeling)

ในระยะนี้สมาชิกยังไม่เกิดความไว้วางใจในกลุ่ม แต่ก็ยังมีความคิดที่จะเสี่ยงเปิดเผยตนเอง พบว่าสมาชิกเริ่มที่จะเปิดเผยตนเองในกลุ่มด้วยท่าทีที่แสดงถึงความไม่แน่ใจ เริ่มเปิดเผยตนเองแต่เป็นการบอกเล่าถึงความรู้สึกหรือเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมาที่เกิดขึ้นกับตนเอง เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในลักษณะของ “ที่นั่นและขณะนั้น” (there and then) ดังตัวอย่างที่สมาชิกชื่อ “ชาติ” ได้สนทนาดังนี้

- ยศ : ตอนประสบอุบัติเหตุครั้งแรกแล้วรู้สึกอย่างไร
- ชาติ : ผมตอนที่ถูกตัดขาใหม่ ๆ ตอนอยู่โรงพยาบาลไม่รู้สึกละไรอยู่ได้ 2 เดือน แต่พอกลับมาอยู่บ้านรู้สึกตัวเองมีปมด้อย ไปไหนก็ลำบาก จะไปไหนที่

ก็ไม่กล้าไปเพราะอายุตัวเองเพราะเมื่อก่อนแม่เคยเป็นอย่างนี้ จากเคยว่า
เริงสนุกสนานกลับมาเหงาหงอยอยู่ที่บ้าน อยู่แต่ภายในบ้าน

- ผู้นำกลุ่ม : มันรู้สึกรับตรงนั้นไม่ได้เนอะคะ
- ชาติ : ครับ รับไม่ได้ แต่มาระยะหลังเพื่อนฝูงมาหา ก็ปรับตัวเริ่มจะได้
- ไผ่ : เหมือนกัน ทีแรกก็รับไม่ได้ อายุเขาไม่กล้าออกจากบ้านเลย ไม่อยาก
ออกจากบ้าน อายุเพื่อนไง อายุคนแถว ๆ นั้น
- ผู้นำกลุ่ม : ค่ะ ไผ่ก็รู้สึกเหมือนกันกับชาติเนอะคะ
- ไผ่ : ใช่ครับ
- ชาติ : เวลาเดินออกไปข้างนอกเห็นคนเขามอง มองจนผิดสังเกต ตัวเองก็หลบ
คือ เขาจะมองในลักษณะดูหมิ่นดูแคลนด้วย จะอย่างไรก็แล้วแต่ใน
สภาพที่ผมเป็นแบบนี้ ผมก็คิดว่าเขาจะมองเราในสภาพอีกอย่างหนึ่ง เป็น
คนพิการเลย ไม่มีอนาคต ผมเคยคิดฆ่าตัวตายอยู่ไปก็ไม่มีอนาคต ไม่มี
อะไรทำ อยู่ไปก็ลำบากพ่อแม่เปล่า ๆ
- ผู้นำกลุ่ม : ค่ะ มันเป็นเรื่องที่สุด ๆ เลยนะความรู้สึกตอนนั้น
- ชาติ : ครับ ตอนนั้นความรู้สึกผมแย่มาก แต่ตอนนี้ผมไม่คิดอยากตายแล้วนะ
อยากเรียนให้จบมากกว่า

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า สมาชิกชื่อชาติได้เริ่มที่จะเปิดเผยตนเองถึงความรู้สึก และเหตุ
การณ์ในอดีตที่ผ่านมา ด้วยท่าทีที่แสดงถึงความไม่แน่ใจ แสดงถึงการไม่สามารถยอมรับภาพลักษณ์
ของตนได้ในระยะแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรับรู้ภาพลักษณ์ของตนจากปฏิกิริยาของคนอื่น

ผู้นำกลุ่มแสดงออกถึงความเข้าใจถึงความรู้สึกของสมาชิก และมีสมาชิกชื่อไผ่ร่วมแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์ที่มีลักษณะคล้ายกัน ส่งผลให้ชาติเริ่มเกิดความไว้วางใจกลุ่มขึ้นมาบ้าง ทำให้
ชาติเปิดเผยความรู้สึก และประสบการณ์ในอดีตของตนมากขึ้น แต่ยังคงเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นแบบ
“ที่นั่นและขณะนั้น” จากการที่ผู้นำกลุ่มแสดงการยอมรับและเข้าใจความรู้สึกของชาติ ทำให้ชาติเริ่มรับรู้
ความรู้สึกที่เป็นปัจจุบันของตน และมีจุดมุ่งหมายในชีวิต

4. ระยะการแสดงความรู้สึกทางลบ (Expression of negative feeling)

สมาชิกเริ่มเปิดเผยความรู้สึกที่เป็น “ที่นี่และขณะนี้” (here and now) ออกมา ซึ่ง
เป็นความรู้สึกด้านลบของสมาชิกต่อสมาชิกอื่นในกลุ่ม หรือต่อผู้นำกลุ่ม การแสดงความรู้สึก
ด้านลบนี้เป็นการทดสอบว่าภายในกลุ่มมีอิสระ และน่าไว้วางใจเพียงใด โรเจอร์สกล่าวว่าเหตุ

ผลอีกประการหนึ่งคือ การแสดงความรู้สึกทางบวกนั้นแสดงได้ยากและเสี่ยงมากกว่าการแสดงความรู้สึกทางลบ ในขั้นนี้ เป็นการเริ่มต้นแสดงความรู้สึกส่วนตัว อันจะนำไปสู่การเปิดเผยตนเองในกลุ่ม สมาชิกมีอิสระและไว้วางใจต่อกันมากขึ้น และรู้สึกว่ากลุ่มเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยที่เขาจะแสดงความรู้สึกทั้งด้านบวกและด้านลบได้อย่างเต็มที่ ในกระบวนการกลุ่มปรากฏการณ์ของระยะการแสดงความรู้สึกทางลบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ยศ : ผมเคยมีรายได้พิเศษหาเงินได้เยอะเลยใช้เงินเยอะ พอมาตอนนี้ต้องประหยัด ก็ทำตัวลำบาก
- ผู้นำกลุ่ม : ยศเคยใช้เงินเยอะ พอมาอยู่ที่นี่ต้องใช้เงินน้อย ต้องประหยัด
- ยศ : ใช้ประหยัด เดือนหนึ่ง 500 บาท ยังเหลือด้วยซ้ำ คือ อยากช่วยพี่สาว เขาประหยัด ไม่ต้องให้เขาเปลืองเงิน
- ผู้นำกลุ่ม : ยศอยากจะช่วยลดค่าใช้จ่ายพี่สาวนะคะ
- ไฉ : แล้วมาอยู่ที่นี่สบายหรือเปล่า
- ยศ : อยู่ที่นี่สบายแล้วก็ประหยัดมากด้วย แล้วก็เหมือนกับพอกับแม่เขาบอกว่าไปอยู่ไหนให้ปรับตัวให้เหมือนจิ้งจก
- ผู้นำกลุ่ม : คือเราต้องปรับตัวตามสภาพแวดล้อมนะคะ
- จักร : แต่ผมยังปรับตัวไม่ได้
- ผู้นำกลุ่ม : จักรเป็นอย่างไรบ้างคะ ที่บอกว่าปรับตัวยังไม่ได้
- จักร : ผมใช้เงินเปลือง
- ไฉ : ไม่ค่อยประหยัด
- ยศ : เวลาเขาชวนไปกินอะไร ผมก็ไม่ไปกับเขาหรอก ผมเกรงใจแม้แต่อุปกรณ์การเรียนผมก็ยังไม่กล้าซื้อเลย ผมโทรฯ บอกพี่สาวให้เอาไขควงที่อยู่ที่บ้านมาให้
- ไฉ : อุปกรณ์บางอย่างเราก็จำเป็นต้องใช้ เราจะเหนียวเกินไปก็ไม่ได้ เราต้องซื้อบ้าง จะยืมแต่คนอื่นก็ไม่ไหว
- ยศ : ผมต้องมาดูก่อน บางทีไปยืมเขามากก็เกรงใจเขา ผมก็คิดผมเป็นคนขี้เกรงใจคน บางทีเขากำลังใช้
- ผู้นำกลุ่ม : คือยศต้องดูความจำเป็นก่อน แต่ถ้ายืมคนอื่นบ่อย ๆ ก็เกรงใจเขานะคะ
- ไฉ : เรียนดีแต่ยากจน ลำบากใจ (พูดด้วยน้ำเสียงประชด)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ไผ่ซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มรับฟังประสบการณ์จากที่หยุดพูดถึงเรื่องการใช้เงินของยศ และมีปฏิกริยาด้านลบ ไผ่จึงพูดว่า “อุปกรณ์บางอย่างเราก็จำเป็นต้องใช้ เราจะเหนียวเกินไปก็ไม่ได้ เราก็ต้องซื้อบ้าง จะยืมแต่คนอื่นก็ไม่ไหว” “เรียนดีแต่ยากจน ลำบากใจ” จะเห็นได้ว่าตรงนี้ ไผ่แสดงความรู้สึกทางลบต่อยศ คำพูดของไผ่แสดงให้เห็นได้ว่า ไผ่บอกความรู้สึกของตน ซึ่งเป็นความรู้สึกทางลบที่มีต่อยศและเป็นความรู้สึกที่เป็น “ที่นี้และขณะนี้”

ผู้นำกลุ่มรับฟังด้วยความเข้าใจและยอมรับการแสดงออกของสมาชิกโดยไม่มีการตำหนิ หรือประเมินต่อคำพูดของไผ่ ส่งผลให้ไผ่กล้าที่จะเปิดเผยความรู้สึกของตนที่มีต่อยศในขณะนั้นมากขึ้น

5. ระยะเวลาแสดงออกและการเปิดเผยเรื่องที่มีความหมายของบุคคล (Expression and exploration of personally meaningful material)

หลังจากที่สมาชิกได้แสดงความรู้สึกที่แท้จริงต่อกลุ่ม แม้จะเป็นความรู้สึกในทางลบ แต่กลุ่มก็แสดงการยอมรับ รับฟังเขาโดยไม่ประเมินหรือโจมตีเขา และให้การยอมรับว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ทำให้เขาเกิดความไว้วางใจในกลุ่มและรู้สึกมีอิสระที่จะแสดงออก กล้าที่จะเปิดเผยความรู้สึกลึกซึ้งของตนที่ไม่เคยเปิดเผยมาก่อน เป็นการเริ่มต้นสำรวจตนเองของสมาชิก ในกระบวนการกลุ่มปรากฏการณ์ของการแสดงออกและการเปิดเผยเรื่องที่มีความหมายของบุคคล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ยศ : พอเรามาอยู่ตรงจุดนี้ เหมือนเรามาอีกสังคมหนึ่ง คือ สังคมคนพิการ
- เข้ม : แต่ก่อนเคยเตะบอลแต่เดี๋ยวนี้ต้องคลาน
- ผู้นำกลุ่ม : คือมันเหมือนกับว่า เมื่อก่อนเรามีสภาพอีกแบบหนึ่ง ชีวิตของเราก็จะเป็นอีกแบบหนึ่งนะคะ
- ชาติ : เมื่อก่อนเคยแต่งตัวหล่อๆ เท่ห์ๆ เดินแบบมีสง่าราศี แต่ตอนนี้ต้องเดินกระเผลก
- แม็ค : เมื่อก่อนผมเล่นฟุตบอลและเล่นกีตาร์กับเพื่อน ที่มีเพื่อนมาหาก็เป็นนักกีฬา เยาวชนที่มีชาติ ก็คนที่ซื่อนท้ายนั่นแหละ
- เข้ม : ใช้ไอ้หล่อลากดินรีเปล่า
- แม็ค : ใช้คนนั่นแหละ ธรรมดาเราต้องไปยืนอยู่จุด ๆ นั้นด้วยกัน คือ เรามาด้วยกัน บางทีผมอาจจะดีกว่าอีก น่าจะไปยืนอยู่ด้วยกันทั้งคู่ มองเขา ๆ ไปสูงกว่า ผมพยายามมองคนที่ต่ำกว่า ไม่มองคนที่สูงกว่า ยิ่งมองสูงยิ่งซ้ำ

- ผู้นำกลุ่ม : ค่ะ พี่เข้าใจแม่คนนะ มันเหมือนกับเราน่าจะไปอยู่จุดเดียวกับเพื่อนนะ แต่ความจริงมันไม่ใช่ พอถึงแม่คมองแม่ก็ยิ่งเจ็บปวด
- แม่ค : คับ ยิ่งมองสูง ใจมันยิ่งหวนไหว
- ผู้นำกลุ่ม : ค่ะ ยิ่งมองใจมันยิ่งหวนไหวนะ
- แม่ค : ทั้ง ๆ ที่เพื่อนมาให้กำลังใจนะ
- เข้ม : มีแฟนมาด้วย
- แม่ค : (ยิ้มแบบอาย ๆ) แต่มันก็ยังอดที่จะมองเขาไม่ได้ เขายังได้ดีขึ้นไปเรื่อย ๆ ตอนนี้องค์กรธรรมศาสตร์ก็ดึงตัวให้ไปเล่น ได้ไปเรียนเขาได้โควตา คือก็ดีใจกับเขา แต่พอนึกถึงเรา เราน่าจะได้ไปอยู่จุดนั้นด้วย ได้ไปด้วยกัน

เมื่อสมาชิกเริ่มรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม รับรู้ว่าคุณสมาชิกยอมรับความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบได้ ทำให้สมาชิกเกิดความไว้วางใจในกลุ่ม มีความรู้สึกอิสระ และกล้าเปิดเผยตนเองในระดับลึก ดังตัวอย่างที่แสดง สมาชิกเริ่มเปิดเผยถึงความรู้สึก และประสบการณ์ อันเนื่องมาจากการสูญเสียแขนขาของเขา ตรงนี้แสดงให้เห็นว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม สมาชิกมีการพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจและความรู้สึกอิสระด้วยความรู้สึกเช่นนี้สมาชิกจึงแสดงเรื่องราวที่มีความหมายของตนออกมา ผู้นำกลุ่มแสดงถึงการยอมรับ การเข้าใจความรู้สึก และสามารถสะท้อนความรู้สึกของแม่คตามที่เขารับรู้ได้ด้วยความสอดคล้องจริงใจ ทำให้แม่คเปิดเผยตนเองมากขึ้น

6. ระยะการเปิดเผยความรู้สึกระหว่างบุคคลในขณะนั้นภายในกลุ่ม (The expression of immediate interpersonal feeling in the group)

กระแสดวงเคลื่อนมาถึงระยะที่สมาชิกสามารถเปิดเผยความรู้สึกที่เกิดขึ้นในกลุ่มในขณะนั้น เป็นการแสดงความรู้สึกของสมาชิกที่เกิดขึ้นต่อบรรยากาศของกลุ่มหรือต่อสมาชิกกลุ่มในขณะนั้น อาจเป็นความรู้สึกทางบวกหรือทางลบ การเปิดเผยความรู้สึกที่มีต่อกันนี้ เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของความไว้วางใจและจริงใจ ในกระบวนการกลุ่มปรากฏการณ์ของระยะการเปิดเผยความรู้สึก ระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นในขณะนั้นภายในกลุ่ม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ยศ : ผมไม่อยากเข้ากลุ่มเพื่อน อยากอยู่คนเดียวสบายใจดี อยากอยู่แบบแม่ชี่ ไม่ต้องคิดมาก คนพูดมากไม่ค่อยคิด
- ไผ่ : เราอยู่คนเดียวเงียบๆ จะคิดมากนะ

- ผู้นำกลุ่ม : ค่ะ ไม่บอกว่ายู่คนเดียวเงียบ ๆ จะคิดมาก ยศฟังแล้วยศคิดอย่างไรคะ
- ยศ : ไม่เป็นไรหรอก ขอขอบคุณมาก ผมจะอยู่กับหนังสือมากกว่า
- จักร : คิดมากกับหนังสือหรือพี่
- สมาชิกกลุ่ม : หัวเราะ
- ยศ : ผมจะไม่คิด ส่วนมากปกติ ถ้าพี่น้องไม่มาเสาร์ - อาทิตย์ ผมจะอยู่บนห้องอ่านหนังสือแล้วก็นอน เหนื่อยกับหนังสือ
- ผู้นำกลุ่ม : ค่ะ
- ยศ : อ่านหนังสือแล้วว่าง ได้ 2 -3 หน้า พักไว้แล้วก็นอน
- เม็ค : พี่บอกว่าเหนื่อย เหนื่อยอะไร เหนื่อยกับการอยู่คนเดียว ผมนึกว่าเหนื่อยกับการเล่นกีฬา
- ยศ : มันก็เหนื่อย บางครั้งเราก็คิดเหมือนกัน เราคิดว่าเราเรียนไปแล้วเราจะไปทำอะไร
- ผู้นำกลุ่ม : ค่ะ บางครั้งเราคิดนะ
- ยศ : เรายังคิด แค่อ่านหนังสือว่าง เราขี้เกียจคิด เราก็อ่านหนังสือ
- ชาติ : แสดงว่าเป็นคนเก็บกด ไม่อยากเปิดเผย ความคิดปิดตายตัวเองมันก็ผิดแล้ว
- ผู้นำกลุ่ม : ยศฟังชาติพูดแล้ว ยศคิดอย่างไรคะ
- ยศ : ไม่ ไม่เห็นมี ชอบอยู่เฉย ๆ มากกว่า ชอบเงียบ ๆ ชอบอยู่คนเดียว ชอบเรียบง่าย ชอบอยู่สันโดด
- ชาติ : ฮ่าว! แล้วเวลาเห็นเพื่อน ๆ เขาจับกลุ่มร้องเพลงล่ะ
- ยศ : ก็นั่งดู มันก็ดีที่ร้องเพลง รู้สึกว่าดีที่เขาร้องเพลง
- ชาติ : แล้วอิจฉาเขามั้ยที่เห็นเขาสนุกสนานกัน
- ยศ : เคยมี อยากทำเหมือนกัน

สมาชิกเปิดเผยความรู้สึกของตนที่เกิดขึ้นในขณะนั้นต่อเพื่อนสมาชิก จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้นำกลุ่มเอื้ออำนวยให้ยศเปิดเผยตนเอง และจากการพูดคุยซักถามของเพื่อนสมาชิก ยศได้เปิดเผยถึงความรู้สึกและประสบการณ์ของตนออกมา ชาติจึงได้แสดงความรู้สึกที่แท้จริงของตนต่อประสบการณ์ของยศ ดังจะเห็นได้จากประโยคที่ชาติพูดว่า "แสดงว่าเป็นคนเก็บกด ไม่อยากเปิดเผยความคิดปิดตายตัวเองมันก็ผิดแล้ว"

7. ระยะการพัฒนาความสามารถในการช่วยเหลือภายในกลุ่ม (The development of a healing capacity in the group)

ในขณะนี้สมาชิกได้แสดงออกถึงความรู้สึกเอาใจใส่ รับรู้ปัญหาาร่วมกัน เข้าใจปัญหาของสมาชิกอื่นอย่างแท้จริง และมีความต้องการที่จะช่วยเหลือแก่เพื่อนสมาชิกที่รู้สึกเจ็บปวดหรือมีความทุกข์ด้วยท่าทีที่เป็นธรรมชาติ และเพื่อนสมาชิกเองก็รับรู้ และเข้าใจถึงความรู้สึก ความต้องการที่จะให้ความช่วยเหลือนั้น ถึงเป็นการส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพแห่งการช่วยเหลือกันมากขึ้น มีการเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาให้แก่เพื่อนสมาชิกตามทัศนะของแต่ละบุคคล ในกระบวนการกลุ่มปรากฏการณ์ของระยะการพัฒนาความสามารถในการช่วยเหลือภายในกลุ่ม มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ยศ : คือแบบว่าในตอนเรียนผมไม่คิดอะไร ก็ตามเขาไปเรื่อย
- ชาติ : ตามเขาไปเรื่อย แล้วถ้าให้ทำเองจะทำไมหรือเปล่า
- ยศ : คงไม่ทำไหร่หรือ
- ไฉ่ : ถ้าเกิดเราจบไปแล้วถ้าเกิดเขาสั่งให้ทำกล้าหรือ ไปเป็นลูกจ้างเขา
- ยศ : กล้าทำไมจะไม่กล้า
- แม็ค : แต่พี่ต้องกล้าแสดงออก
- ยศ : ก็กล้าอยู่
- ผู้นำกลุ่ม : คือยศก็กล้านะ แต่ก็ยังกลัวว่ามันจะไม่เหมือนคนอื่น
- ยศ : กลัวว่ามันจะผิดจากเพื่อนเขาไป
- แม็ค : คนเรามันเรียนมันก็ต้องมีผิด ไม่มีใครทำได้ถูกหมดหรอก เหมือนผมเรียนคอมฯ ก็มีผิดเหมือนกัน
- ชาติ : อย่างไฉ่เรียนอิเล็กทรอนิกส์ ใส่ถ่านยังไม่เป็นเลย
- จักร : หน่วยกล้าตาย
- ไฉ่ : พอใส่ไปเหมือนฟ้าผ่าเลย
- ชาติ : ไฟดับ
- ผู้นำกลุ่ม : เหมือนกับว่าทุกคนก็ต้องมีผิดพลาดกันบ้าง อย่างไฉ่เรียนอิเล็กทรอนิกส์ แต่ก็ยังใส่ถ่านผิดได้เหมือนกัน
- ยศ : ก็ไม่ใช่ว่าจะเก่งทุกคน แต่ผมไม่กล้า
- ไฉ่ : ถ้าได้ลองทำ มันจะมีประสบการณ์ขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าผิดเราจะใ้รู้ใ้
- จักร : เดี่ยวเก่งเอง
- แม็ค : ประสบการณ์มันจะต้องมีทำผิดบ้างแหละ

- ไฉ่ : ช่างไฟฟ้าต้องโดนไฟฟ้าดูด อย่างซ่อมทีวีเหมือนกันไฟฟ้ามันก็ดูด ถ้าไม่ดูด ก็ไม่ติด
- แม็ค : มันต้องเรียนรู้เรื่อย ๆ ฝึกทำบ่อย ๆ
- ยศ : ตอนนั้นไปทำเสาโทรศัพท์ที่ชลบุรี ไปกับลูกพี่ ก็เลยโดนดูด เชื่อมไปเชื่อม มาต่อไฟสายตรง ช็อต ไอ้โฮเกือบตาย
- ชาติ : นี่แสดงว่าไม่มีประสบการณ์เท่าไร แบบนี้ต้องลองฝึกทำบ่อย ๆ จะได้เก่ง
- ไฉ่ : ใช้ยูทูปนี่เป็นโอกาสดีด้วย

ตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าสมาชิกแสดงออกถึงความรู้สึกใส่ใจ ความรู้สึกเข้าใจ และต้องการให้ความช่วยเหลือต่อยศ เมื่อรับรู้ว่ายศมีปัญหา ไม่กล้าที่จะทดลองฝึกปฏิบัติ โดยสมาชิกกลุ่มแต่ละคนก็ได้เสนอแนวทางของตนให้ยศได้รับฟัง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการช่วยเหลือขึ้นในกลุ่ม

8. ระยะการยอมรับตนเองและการเริ่มต้นสู่การเปลี่ยนแปลง (Self - acceptance and the beginning of change)

เป็นระยะที่สมาชิกได้เปิดเผยตนเองให้ผู้อื่นรู้ และเป็นโอกาสที่สมาชิกได้สำรวจตนเองอย่างละเอียดถี่ถ้วน มีการพิจารณาตนเองในแง่มุมต่าง ๆ ยอมรับและเข้าใจใจตนเองว่าตนเองคือใคร เป็นอย่างไร เริ่มมองตนเองตามความเป็นจริง ยอมรับส่วนดีและส่วนด้อยของตน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงต่อไป ในกระบวนการกลุ่มปรากฏการณ์ของระยะการยอมรับตนเองและการเริ่มต้นสู่การเปลี่ยนแปลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ผู้นำกลุ่ม : เห็นยศบอกพี่ว่าเคยเรียนช่างเชื่อมอยู่ที่อุบลไช้ใหม่คะ อยู่ที่นั่นได้ลองฝึกปฏิบัติบ้างไหมคะ
- ยศ : ลองครั้งหนึ่ง
- แม็ค : ลองครั้งหนึ่งก็ทำได้เหวอ
- ยศ : ผมลองดูครั้งหนึ่ง ผมรู้ว่าลำบากผมถึงไม่อยากทำ และอีกอย่างหนึ่งคือว่าเราไม่เคยเรียนช่างยนต์มาก่อน เขาให้เปลี่ยนเฟืองท้ายด้วย ตาย เลื้อผ้า ต่ปีเลย ออกมามอมเลย
- ผู้นำกลุ่ม : จริง ๆ แล้วยศก็ทำได้นะคะ
- ยศ : ทำได้ แต่ผมไม่เก่ง

- แม็ค : พี่ไม่ปฏิบัติ พี่จะไปรู้ ไปเก่งได้อย่างไร
- ใหญ่ : มันต้องทฤษฎีไปด้วย ปฏิบัติไปด้วย
- ยศ : ผมก็อยากได้ทั้ง 2 อย่างพร้อมกัน
- ไผ่ : อย่างผมกลับไปบ้าน ผมก็ลองไปฝึกอยู่ที่อุคนข้างบ้าน ไปทำตอนแรกมัน ก็ไม่ดี เขาก็ให้ทำใหม่ เขาไม่ว่า
- :
- ชาติ : ก็ต้องปฏิบัติ จู่ ๆ ไปทำมันดีเลยไม่มีทาง มันจะดีได้มันต้องพัฒนาตัวเอง ก่อน
- ผู้นำกลุ่ม : แล้วการที่เรามีความชำนาญก่อนที่เราจะเข้าไปทำงาน ยศว่ามันจำเป็น ไหมคะ
- ยศ : หมายถึงว่าเราต้องเป็นงาน
- ชาติ : แบบนี้เราต้องเก่งจากข้างนอกแล้วสิ
- ยศ : เข้าไปปฏิบัติจริงเลย จะได้ไม่เสีย
- ไผ่ : เข้าไปผิด ก็ช่วยสิ
- ยศ : ก็เหมือนกับเวลาเราเรียน อาจารย์เขาจะให้ฝึกก่อนสอบปฏิบัติจริง คือว่า ทำงาน ก่อนค่อยไปปฏิบัติจริงได้
- :
- ชาติ : อย่างฝึกนี้ เราผิดเรายังแก้ได้ แต่ไปปฏิบัติจริงมันแก้ไม่ได้ ถึงแก้ได้ก็นิด หน่อย
- จักร : ครั้งแรก ๆ ก็ผิดพลาดกันทุกคน
- ผู้นำกลุ่ม : อยากจะให้ชาติบอกกับยศคะ
- ชาติ : อยู่ที่นี่เวลาเราฝึก เราผิดเรายังแก้ไขได้ แต่ถ้าออกไปปฏิบัติจริงผิดแล้ว เรื่องใหญ่
- ผู้นำกลุ่ม : ยศฟังชาติแล้วยิ้ม เป็นอย่างไรคะยศ
- ยศ : (ยิ้ม) ก็ดีครับ เพื่อน ๆ เขาก็แนะนำดี ให้ข้อคิดดี
- ผู้นำกลุ่ม : เพื่อน ๆ ก็ให้คำแนะนำและข้อคิดที่ดีนะคะ แล้วยศคิดว่ายศจะลองฝึก ปฏิบัติเหมือนที่เพื่อนแนะนำได้ไหมคะ
- ยศ : ก็คิดว่าจะลองดูครับ
- ผู้นำกลุ่ม : ยศจะลองปฏิบัติดูนะคะ

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ยศยอมรับตนเอง ผู้นำกลุ่มได้เอื้ออำนวยให้ยศได้รับรู้และชัดเจนกับความคิด ความรู้สึกของตน ช่วยให้ยศได้รับรู้ถึงการยอมรับความต้องการที่จะให้ความช่วยเหลือของเพื่อนสมาชิกที่มีต่อตนอย่างจริงใจ และช่วยให้ยศยอมรับความรู้สึกที่แท้จริงของตน

9. ระยะเวลาลดกำแพงปกป้องตนเอง (The cracking of facades)

ในขณะที่กลุ่มดำเนินไปอย่างต่อเนื่องสมาชิกรู้สึกว่าการระบายอากาศของกลุ่มเป็นกันเองมากขึ้น มีความกล้าที่จะเป็นตัวของตัวเอง และมีความรู้สึกอิสระอย่างเต็มที่ในการเปิดเผยตนเองอย่างแท้จริง การเปิดเผยตนเองนี้ทำให้เกิดความจริงใจ ที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเมื่อมีการเปิดเผยของสมาชิกบางคนก็จะส่งผลให้สมาชิกอื่นๆ ลดการใช้กลไกป้องกันตนเองลง และเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ในกระบวนการกลุ่มปรากฏการณ์ของระยะการลดกำแพงปกป้องตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ชาติ : คนเรามีทางเลือกอยู่ 2 ทาง
- ผู้นำกลุ่ม : ค่ะ มีทางเลือก 2 ทาง อย่างไรก็ตามคะ
- ชาติ : สู้ออกไป แล้วก็ตายไปเลย
- ผู้นำกลุ่ม : แล้วถ้าเราสู้แล้วเราพลาดเราจะถอยมาตั้งหลักใหม่ ได้ไหมคะ
- ชาติ : ตั้งแล้วก็ล้มอีก
- ไฉ่ : มันอยู่ที่ร่างกายเรา แล้วก็กำลังใจจากคนรอบข้างว่าจะให้โอกาสเรารู้สึกหรือเปล่า
- ผู้นำกลุ่ม : อยู่ที่คนรอบข้างด้วยนะคะ
- ไฉ่ : ถ้าเราถอยมาแล้วไม่มีคนรอบข้างคอยช่วยก็สู้ไม่ไหว
- ผู้นำกลุ่ม : ค่ะ ถ้าเราถอยมาแล้วไม่มีคนรอบข้างคอยช่วย เราก็คงสู้ออกไปไม่ไหวนะคะ แล้วที่ชาติบอกว่า ทางเลือกที่บอกว่าตายไปเลยเนี่ยมันเป็นอย่างไรคะ
- ชาติ : ก็มันหมด หมดทุกอย่าง ทำอะไรไม่ได้สักอย่าง อยู่ไปก็ไม่มี
- ผู้นำกลุ่ม : มันรู้สึกเหนื่อย จนไม่อยากจะสู้ออกไปนะ
- ชาติ : บางครั้งผมเปรียบเทียบนะ ตอนชีวิตหมดอาลัยตายอยาก กลับไปดูหมาอีตวงมันยังดีกว่าคน ยิ่งดีกว่าผม ผมเปรียบเทียบผมกับหมา หมามันไม่ต้อง คิดอะไรมาก มีกินก็กินไม่มีกินก็ไปเดินหากิน แต่คนเราทำอย่างนั้นไม่ได้ หมามันยังไม่ต้องตั้งความหวังอะไร ไม่ต้องคิด ไม่ต้องอด ถึงเวลาก็มีคนเรียกไปกินข้าว (เหยียบไปประมาณ 10 วินาที) ถ้าเป็นหมาสวยคนเขาก็ รักก็ชอบ ถ้าหมาพิการใครจะเอา ผมเปรียบเทียบตัวมาก ๆ เลยชีวิต เปรียบเหมือนหมาเลย ถ้าเป็นหมาจะมีใครเหลียวแล ไหมจะมี

คนมาเหลียวแลใหม่ ถ้าหากพิจารณาใครจะเอา ก็ไม่มีใครเอา หากหาก
 เกล็ดใครจะเอา นมาเป็นโรคใครจะเอา จากหมาที่เคยมีสุนัขเดินเล่น
 สวยงาม เจ้าของก็รักก็เอ็นดู พอหมาตัวนั้นโดนรถชนแล้วเป็นอย่างนี้
 เจ้าของก็ไม่ดูแล

ผู้นำกลุ่ม : มันรู้สึกเหมือนถูกทอดทิ้งนะ คนรอบข้างน่าจะหันมาใส่ใจสนใจดูแลเรา
 ลึกนิดนะคะ

ชาติ : ใช่ ลึกนิดหนึ่งก็ยังมีดี ไม่ต้องมาก

ผู้นำกลุ่ม : อยากจะให้เขาให้กำลังใจกับเราบ้าง

ชาติ : อยากให้เป็นเหมือนเมื่อก่อน ถึงไม่มากก็ยังมีดี

ไผ่ : ให้เขาเปิดโอกาสให้เราบ้าง

เมื่อบรรยากาศของกลุ่มเป็นกันเองมากขึ้น สมาชิกกล้าเปิดเผยตนเอง และมีความรู้สึก
 อิสระที่จะเปิดเผยตนเองอย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากการที่ชาติได้เปิดเผยถึงความรู้สึกที่มีต่อความ
 พิจารณาของตน โดยผู้นำกลุ่มได้เอื้ออำนวยให้ชาติได้เปิดเผยตนเองมากขึ้น โดยการถาม และการเข้า
 ใจอย่างร่วมรู้สึก และการยอมรับส่งผลให้ชาติได้เปิดเผยถึงความรู้สึกที่มีต่อความพิจารณาของตนมากขึ้น

10. ระยะเวลาที่รับข้อมูลป้อนกลับของแต่ละบุคคล (The individual receives feedback)

สมาชิกแต่ละคนต้องการทราบว่า ลักษณะของเขาในสายตาของผู้อื่นเป็นอย่างไร ซึ่ง
 ในกระแสดังกล่าว สมาชิกสามารถให้ข้อมูลสะท้อนลักษณะของสมาชิกคนอื่นๆ ได้ การสะท้อน
 ลักษณะบุคคลนี้เป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ บรรยากาศเช่นนี้เป็นสิ่งที่แสดงถึงความรวม
 มือซึ่งกันและกัน และเป็นโอกาสให้สมาชิกได้เผชิญหน้ากับสิ่งที่เกิดขึ้น สมาชิกได้แสดงออก
 ถึงการยอมรับหรือไม่ยอมรับความรู้สึกต่าง ๆ จากการได้ข้อมูลป้อนกลับของสมาชิกคนอื่น ๆ
 แต่อย่างไรก็ตามสมาชิกยังได้มีโอกาสพิจารณาใคร่ครวญอันจะนำไปสู่การเข้าใจตนเองได้มาก
 ขึ้น ในกระบวนการกลุ่มปรากฏการณ์ของระยะเวลาที่รับข้อมูลป้อนกลับของแต่ละบุคคล ดังตัว
 อย่างต่อไปนี้

ยศ : มันรู้สึกเบื่อกันเคยเป็น รู้สึกเบื่อกันเอง

ผู้นำกลุ่ม : ค่ะ

ยศ : (เงิบสีกพัก) ทำไมเราถึงเหมือนเมื่อก่อนไม่ได้

จักร : เกาะกลุ่มกับเพื่อนสี่พี่ จีบสาว

ยศ : ผมเฉย ๆ มากกว่า ผมพูดไม่เก่ง

ไฉ่	: ผมก็พูดไม่เก่ง ผมก็ไปนั่งมองเฉย ๆ
ชาติ	: ผมก็พูดไม่เก่ง ใช้สายตาอย่างเดียว ตาเจ้าชู้
ใหญ่	: คนเรามันต้องมีจุดเด่นเฉพาะตัว
เข้ม	: พี่เป็นคนเรียบร้อย
ชาติ	: มันเรียบเกินไป เรียบจนเขามองไม่เห็น
แม็ค	: น่าจะยิ้มสักนิดหนึ่ง
จักร	: น่าจะมีจุดเด่นบ้าง ถ้าอย่างนั้นเขาจะไม่วู้จักเราเลย
แม็ค	: เป็นคนเฉื่อยชา
ชาติ	: เป็นคนเฉื่อยชาเกินไป
ยศ	: ผมเป็นคนเรื่อย ๆ มากกว่า ผมไม่ชอบยุ่งกับใคร

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงการรับข้อมูลป้อนกลับของยศ จากการพูดถึงลักษณะท่าทางของยศจากเพื่อนสมาชิกที่ชื่อ เข้ม ที่พูดว่า "พี่เป็นคนเรียบร้อย" ซึ่งเป็นการสะท้อนลักษณะทางบวก แต่จากสมาชิกชื่อชาติ พูดว่า "มันเรียบเกินไป เรียบจนเขามองไม่เห็น" "เป็นคนเฉื่อยชาเกินไป" แม็คพูดว่า "น่าจะยิ้มสักนิดหนึ่ง" "เป็นคนเฉื่อยชา" และจักร พูดว่า "น่าจะมีจุดเด่นบ้าง ถ้าอย่างนั้นเขาจะไม่วู้จักเราเลย" ซึ่งเป็นการสะท้อนลักษณะทางลบ เมื่อยศฟังข้อมูลป้อนกลับจากเพื่อนสมาชิกแล้วยศได้แสดงออกถึงการไม่ยอมรับข้อมูลป้อนกลับเหล่านั้นโดยการพูดว่า "ผมเป็นคนเรื่อย ๆ มากกว่า ผมไม่ชอบยุ่งกับใคร"

11. ระยการเผชิญหน้า (Confrontation)

การเผชิญหน้าอาจเป็นทั้งทางบวกและทางลบก็ได้ แต่โดยมากแล้วจะเป็นทางลบ สมาชิกอาจจะยอมรับหรือไม่ยอมรับ การเผชิญหน้านี้จะช่วยให้สมาชิกทั้งคู่เข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น เรียนรู้ถึงความห่วงใยต่อกัน สมาชิกต้องการช่วยเหลือกันให้เกิดความกระจ่างชัดในเรื่องต่าง ๆ ทำให้สมาชิกเกิดการยอมรับและไว้วางใจกันมากขึ้น ในกระบวนการกลุ่มปรากฏกรณีของระยการเผชิญหน้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม็ค	: เวลาอยู่บ้านพี่เป็นอย่างนี้หรือเปล่า
ยศ	: ไม่อยู่นี่เราก็อีกอย่าง ไปอยู่บ้านก็อีกอย่าง ไปอยู่บ้านเราก็อีกอย่าง
ชาติ	: ถ้าพ่อแม่เขารู้ทีหลังล่ะ ว่าเราอยู่นี่แล้วไม่ได้เป็นเหมือนที่บ้าน
ยศ	: เขาคงไม่รู้หรอก

- ไฉ่ : มันก็ไม่แน่ เกิดคนเขาไปบอก ถ้าเกิดเขาไปที่ศูนย์ฯคนส่วนมาก เราจะไปรู้
ได้อย่างไร
- ยศ : เขาไม่มาหรอก
- จักร : มันก็ไม่แน่
- ไฉ่ : เราต้องซื้อสัตย์กับตัวเองสิ ไฉ่ใหม่
- แม็ค : ถึงเขาไม่รู้ แต่ใจเรารู้นะ
- ผู้นำกลุ่ม : ค่ะ ที่แม็คบอกว่าถึงพ่อแม่ไม่รู้ แต่ใจเรารู้ ยศคิดอย่างไรคะ
- ยศ : (เสียบแล้วก็ยิ้ม) เขาไม่รู้หรอก ผมบอกพ่อแม่ว่าเดินทางไกลมันไม่ดีหรอก
- แม็ค : ตอนไปเจอพ่อแม่ฝันร้ายไหม
- ยศ : ไม่ฝันทำตัวปกติ
- ชาติ : ทำอย่างนี้หรือ แบบนี้หรือ ทำเหมือนอยู่ที่นี้
- ยศ : ไม่อยู่จุดนั้น เราก็แสดงตัวของตัวเราเองไป
- แม็ค : ต้องแสดง ถ้ามันอยู่ตรงนี้ไม่แสดงตัวของตัวเอง
- ชาติ : แบบนี้มันก็แกล้งทำสิ

ตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงการเผชิญหน้าที่ไฉ่ แม็ค และชาติ ได้บอกกับยศให้รับรู้ การเผชิญหน้าของไฉ่ แม็ค และชาติ ที่มีต่อยศ แสดงให้เห็นถึงการแสดงออกอย่างจริงใจที่จะให้ยศได้เข้าใจและเกิดความกระจำขัดในประสบการณ์ของตนเอง

12. ระยะเวลาสัมพันธ์ภาพในการช่วยเหลือกันภายนอกกลุ่ม (The helping relationship outside the group sessions)

การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเห็นอกเห็นใจ ไม่เพียงแต่จะเกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มเท่านั้น ปัญหาบางอย่าง สมาชิกอาจนำมาสนทนานอกกลุ่ม หรือการเข้าไปให้กำลังใจเพื่อนสมาชิกภายหลังสิ้นสุดกลุ่ม หรือมีการนัดหมายกัน เขียนจดหมายถึงกันซึ่งจะช่วยให้สมาชิกได้เข้าใจ มีกำลังใจ และมีความผูกพันจากภายในกลุ่มสู่ภายนอกกลุ่ม ในกระบวนการกลุ่มปรากฏการณ์ของระยะเวลาสัมพันธ์ภาพในการช่วยเหลือกันภายนอกกลุ่ม ดังสถานการณ์ต่อไปนี้

จากการสังเกตในวันที่ 2,3 ตอนพักรับประทานอาหารกลางวัน สมาชิกทุกคนรับประทานอาหารร่วมกัน ซึ่งร้านอาหารอยู่ข้างนอกศูนย์ฯ ต้องเดินออกไป สมาชิกที่แขนขาด 1 ข้าง คนหนึ่งก็จะเดินรถให้สมาชิกที่ขาขาด 2 ข้าง ซึ่งต้องนั่งรถ และสมาชิกก็จะเดินเกาะกลุ่มคุยกันด้วยความเป็นกัน

เอง และตอนสิ้นสุดกลุ่ม สมาชิกก็โต้แย้งกับเพื่อนสมาชิกคนที่ไม่ค่อยกล้าที่จะทดลองฝึกภาคปฏิบัติ ให้ฝึกทำบ่อยๆ ถ้ามีปัญหาอะไรให้ช่วยก็ให้บอกได้ยินดีจะให้ความช่วยเหลือ

13. ระยะจิตสัมพันธ์ขั้นพื้นฐาน (The basic encounter)

สมาชิกมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดมากขึ้น มีการติดต่อสัมพันธ์กันมากกว่าการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างธรรมดาทั่วไปในชีวิตประจำวัน สัมพันธภาพที่เกิดขึ้นเป็นสัมพันธภาพที่แสดงออกถึงความจริงใจ ยอมรับและเข้าใจ สมาชิกสามารถรับรู้ เข้าใจความรู้สึกของเพื่อนสมาชิก และสามารถสื่อความรู้สึกนั้นออกมาได้ และจากสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นนี้ทำให้เขาสามารถแสดงความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง ทั้งทางด้านบวกและด้านลบ หลังจากที่ได้เปิดเผยตนเองอย่างเต็มที่แล้วความรู้สึกทางลบจะถูกแทนที่ด้วยการยอมรับอย่างลึกซึ้ง ภายใต้อัมพันธภาพที่เต็มไปด้วยความรักและความจริงใจต่อกัน อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้ ในกระบวนการกลุ่มปรากฏการณ์ของระยะจิตสัมพันธ์ขั้นพื้นฐาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ไฉ่ : ที่บริษัทโดนด่านะ เผลอ ๆ โดนไล่ออกด้วย
- จักร : เออ! พิจารณาดู
- แม็ค : ที่นั่นไม่มีใครด่า ผิดก็หัวเราะกัน
- ไฉ่ : ที่นั่นโดนไล่ออกจากงานด้วย
- ผู้นำกลุ่ม : อยากจะให้ไฉ่บอกกับยศคะ
- ไฉ่ : การผิดพลาดที่นี้มีแต่คนหัวเราะชอบใจ ถ้าไปบริษัทผิดพลาดในบริษัท
ไม่แนบงที่โดนไล่ออก
- ผู้นำกลุ่ม : ค่ะ ยศฟังไฉ่พูดแล้ว ยศคิดอย่างไรคะ
- ยศ : มันก็จริง ถ้าเราทำพลาดอาจจะโดนไล่ออก
- แม็ค : เธาก็เป็นห่วง
- ไฉ่ : ถ้าเราจะทำงานด้านนี้ เราก็มุ่งมั่นเอา จุดที่สำคัญเราต้องระมัดระวัง
ให้เยอะที่พลาดทำจะไม่ได้
- จักร : สำคัญที่การปฏิบัติ
- ใหญ่ : ไฟฟ้าระวังจุด
- ยศ : ไม่หระก เราคงไม่โดนดูถ้าเราระมัดระวังตัวดี

ตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงความจริงแท้ (genuineness) ของไม้ต๋อยศ ที่แสดงออกถึงความรู้สึกเป็นห่วง ซึ่งเป็นสัมพันธภาพที่แสดงถึงความใกล้ชิดกันมากกว่าที่จะเป็นสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยทั่วไป ในขณะที่เดียวกัน การตอบสนองของยศก็ได้สื่อให้เห็นว่า ยศรับรู้ถึงความรู้สึกภายในใจที่ไม่ต้องการสื่อได้

14. ระยะการแสดงความรู้สึกทางบวก และความผูกพันใกล้ชิด (The expression of positive feeling and closeness)

เมื่อสมาชิกได้แสดงความรู้สึกอย่างแท้จริง และได้รับการยอมรับจากเพื่อนสมาชิก สมาชิกจะรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม จะทำให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนม อบอุ่นใจ ไว้ใจซึ่งกันและกัน เกิดความรู้สึกผูกพันซึ่งกันและกัน เสมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน อาจเห็นได้จากการที่สมาชิกถามถึงกัน เตือนกันด้วยความรู้สึกห่วงใยกัน ถามถึงความก้าวหน้าในการแก้ปัญหา บางครั้งอาจเห็นได้จากการที่สมาชิกไปไหนมาไหนด้วยกัน ในกระบวนการกลุ่ม ปรากฏการณ์ของระยะการแสดงความรู้สึกทางบวก และความผูกพันใกล้ชิด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ยศ : ผมรู้สึกว่าทุกคนดีกับผมหมด ให้คำแนะนำที่ดีกับผม ผมรู้สึกว่าทุกคนให้กำลังใจผมหมด ผมก็ยินดี ผมจะเก็บไปคิด ไปลองทำดู
- ไผ่ : อยากจะให้เสกอย่าเพิ่งไปคิดถึงอนาคตมากนัก ฝันได้ แต่อย่าไปฝันสูงเกินไป คือทำตอนนี้ให้ดีกว่าก่อนแล้วกัน เต็มอนาคตมันก็มีมา
- ชาติ : ไช้ เพราะเรายังไม่รู้ว่าจะอนาคตจะเป็นอย่างไร จะดีจะแยก็อยู่ที่เราทำตอนนี้ให้ดีที่สุด
- ยศ : ขอขอบคุณนะ ขอขอบคุณกับคำแนะนำที่ดี
- ชาติ : แล้วอีกอย่างเรื่องทีบอกว่าจะทดแทนบุญคุณพ่อ - แม่ ทุกคนก็อยากทดแทน แต่ว่ามันยังไม่ถึงเวลา
- แม็ค : การเรียนนี่ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่พ่อแม่อยากให้เราเรียนจบ
- ส้ม : เราจะทดแทน เราก็ทำตอนนี้ให้ดีกว่าก่อน
- จักร : การงานมาทีหลัง มันจะมาจาก เราเรียนตรงนี้จบมันก็มาเอง
- ชาติ : ชั้นทีละชั้น เราจะข้ามชั้นมันไม่ได้หรอก
- ไผ่ : พ่อ - แม่จะดีใจมาก ปลื้มใจมากเลยแหละถ้าเราเรียนจบ
- แม็ค : ก็เป็นการทดแทนอย่างหนึ่ง เราจบมาไปเปิดร้านตั้งร้านเลี้ยงพ่อแม่ได้ ก็ทดแทนพ่อแม่ได้อีก

- ใหญ่ : อันนั้นมันจะตามมาทีหลัง
- ไผ่ : ไปทีละสเต็ป
- จักร : ตอนนี้นำตรงนี้ให้ดีกว่าก่อน เรื่องนั้นมาทีหลัง
- ชาติ : ถ้าเรามาไปด้วยไปโน่นด้วย อย่างที่ว่ามันจะคิดมาก
- ส้ม : ไช้ มันจะทำให้เราคิดมาก สับสน
- ใหญ่ : ความหวังของพ่อแม่ก็คือ อยากให้ลูกทุกคนเอาตัวเองรอด
- จักร : เลี้ยงตัวเองได้
- ใหญ่ : ถ้าเกิดเขาไม่อยู่สักคน ถ้าลูก ๆ ไม่มีอนาคตแล้วเป็นอย่างนี้ด้วย
- แม็ค : เขาก็เป็นห่วง เป็นห่วงมาก
- ไผ่ : ถ้าเราปกติก็ไปอีกอย่าง
- ยศ : (ยิ้มให้เพื่อนสมาชิกทุกคน) ผมขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนนะ ผมดีใจมากที่เพื่อน ๆ เป็นห่วงผม ผมจะพยายามให้ดีที่สุด ตามที่เพื่อน ๆ ทุกคนบอกทุกคน แนะนำผม ผมจะลองปฏิบัติดู
- ใหญ่ : พวกเราก็มีสภาพเหมือนกัน พวกเราเข้ากันได้ เข้าใจกัน
- ชาติ : วันหลังมีปัญหาอะไรก็ปรึกษากันได้ อย่าเก็บไว้คนเดียว
- ไผ่ : ถ้าช่วยได้ ก็จะช่วยเต็มที่เลยแหละ ถ้ามได้
- แม็ค : ถ้าเรื่องจับสาวปรึกษาผมได้นะ ผมจะพาไปด้วย
- สมาชิกกลุ่ม : (หัวเราะ)

ตัวอย่างจะเห็นได้ว่าสมาชิกได้แสดงความรู้สึกห่วงใย และเตือนยศด้วยความรู้สึกจริงใจ เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจ ความผูกพันใกล้ชิด ทำให้รู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน สัมพันธภาพในกลุ่มช่วงนี้อยู่ในระหว่างการแสดงความรู้สึกทางบวก และความผูกพันใกล้ชิด สมาชิกแสดงความรู้สึกต่อกัน อย่างละเอียดอ่อน ลึกซึ้งต่อกัน และในขณะเดียวกันก็อยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในกลุ่ม การแสดงออกของสมาชิกมีการเปลี่ยนแปลงไปจากในวันแรกอย่างเห็นได้ชัด มีการแสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติเปิดเผยตนเอง เข้าใจความรู้สึกของเพื่อนสมาชิก และมีความเป็นตัวของตัวเอง มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

15. ระยะเวลาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในกลุ่ม (Behavior changes in the group)

สมาชิกมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในกลุ่ม เช่น การแสดงลักษณะท่าทาง น้ำเสียง ซึ่งจะเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติมากขึ้น มีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น มีความต้องการที่จะช่วยเหลือ

เกื้อกูลผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกและจิตใจของผู้อื่น และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง สมาชิกในกลุ่มแสดงการยอมรับภาพลักษณ์ของตน จากระยะแรกของการเข้ากลุ่มที่สมาชิกแสดงการไม่ยอมรับภาพลักษณ์ของตน ในการเข้ากลุ่มวันที่ 3 จะพบว่า สมาชิกแสดงพฤติกรรมและคำพูดที่แสดงการยอมรับภาพลักษณ์ของตน แสดงว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเข้ากลุ่ม พร้อมทั้งจะยุติกลุ่มได้แล้ว ในกระบวนการกลุ่มปรากฏการณ์ของระยะแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในกลุ่ม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากการสังเกตในการเข้ากลุ่มวันที่ 3 สมาชิกจะขยับเข้าใกล้กันมากขึ้น มีการพูดคุยและชวนกันมากขึ้น ไม่เกร็ง สมาชิกที่ไม่ค่อยพูดในวันแรกๆ และสมาชิกที่พูดถึง แต่เรื่องของตนเอง ก็ได้หันมาใส่ใจ และให้กำลังใจกับสมาชิกในกลุ่มมากขึ้น และมีสมาชิกคนหนึ่งที่ขาดได้เข้าและลุกเดินได้สะดวก ไปนำน้ำดื่มมาจากข้างนอกมาเสิร์ฟให้เพื่อนสมาชิกอยู่เสมอ

- เข้ม : ตอนนี้เราก็เป็นอย่างนี้แล้ว มันจะต้องทำตรงนี้ให้ดีกว่าก่อน แล้วอย่างอื่นมันจะตามมาทีหลัง
- ไฉน : ไหนๆ มันก็เป็นมาแล้ว มันคงเอาคืนไม่ได้ ตอนนี้เราก็คงตั้งใจเรียน พอมีงานทำแล้วก็สบาย เราเลี้ยงตัวเองรอด ไม่มีใครดูถูกเราได้ มีเงินใช้เหลือๆ รวยกว่าคนดี ๆ อีก
- ชาติ : ถึงแม้ว่าเราจะพิการ แต่เราไม่ได้พิการหมดทุกอย่าง เราสามารถทำงานได้หาเลี้ยงตัวเองได้
- แม็ค : พิการแต่กาย แต่ใจไม่พิการ เราต้องหาแฟนสวยๆ ได้สักคนสิ
- ใหญ่ : ผมว่าชีวิตคนเรามันคงมีความแตกต่างกัน สภาพร่างกายถึงจะต่างกัน แต่ทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่ากันหมด
- จักร : ใครจะมองเราอย่างไรก็ช่าง เรากำหนดเขาไม่ได้ว่าเขาจะมองอย่างไร คนเราไม่เหมือนกัน
- ส้ม : มันเป็นไปแล้วมันเอาคืนไม่ได้ มันขาดไปแล้ว มันเอาคืนไม่ได้ จะมัวแต่เสียใจก็คงจะไม่ได้ เพราะเราต้องมีชีวิตต่อไป เราก็ตองสู้ชีวิต
- ยศ : เราก็ตองยอมรับว่าเราพิการ ผมจะตั้งใจเรียนให้จบตามคำแนะนำของเพื่อนแล้วผมจะหางานทำ จะได้มีเงินได้ตอบแทนคุณพ่อแม่

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในกลุ่มของสมาชิก ภายใต้กระแสการเคลื่อนที่ของกลุ่ม ทำให้สมาชิกได้เรียนรู้ และเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง แสดงออกถึงการยอมรับภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของตนเอง